

Code No. 5761

SET : D

Roll No. ....

D. El. Ed. 2<sup>nd</sup> Year Exam., Feb./March – 2023

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Re-appear Candidates)

[ Evening Session ]

Time : 2 Hours ]

[ Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे ]

[ अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- (vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशाः —

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यश्च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

5761/(Set : D)

P. T. O.

## भाग - 'क'

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु **द्वयोः** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या — 2 × 3 = 6
- (क) पद्यशिक्षणस्य विभिन्नानां सोपानानां वर्णनं कुरुत।
- (ख) विभिन्नशिक्षायोगेषु संस्कृतपठनपाठनविषये कृतां चर्चाम् उद्दिश्य टिप्पणीं कुरुत।
- (ग) संस्कृतगद्यरचनायाः महत्त्वं गद्यशिक्षणस्य च उद्देश्यं निर्धारयत।
2. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) अलंकारस्य परिभाषां लिखन् विभिन्नानाम् अलंकाराणां सोदाहरणं व्याख्या कुरुत।
- (ख) समासस्य परिभाषां लिखन् अव्ययीभाव समासस्य व्याख्यां कुरुत।
3. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) पाठयोजनायाः व्याख्यां कुर्वन् अस्याः विभिन्नानां प्रकाराणां विवेचनं कुरुत।
- (ख) पाठप्रस्तावनाकौशलस्य व्याख्या कार्या।
4. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) प्राचीनमूल्यांकनविधीनां वर्णनं कुर्वन् तेषां गुणदोषान् उद्घाटयत।
- (ख) आदर्शप्रश्नपत्रस्य विभिन्नानां सोपानानां वर्णनं कुरुत।
5. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 5 = 5
- (क) कारकस्य परिभाषां लिखन् विभिन्नानां कारकाणां सोदाहरणं व्याख्या कार्या।
- (ख) संस्कृतव्याकरणशिक्षणस्य महत्त्वं प्रतिपादयत।

## भाग - 'ख'

6. अधोलिखितानां वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि —

15 × 1 = 15

(क) डॉ० सुनीतिकुमार चटर्जी कस्य आयोगस्य अध्यक्षः आसीत् ?

- (i) प्रथमशिक्षायोगस्य
- (ii) संस्कृतायोगस्य
- (iii) राजभाषायोगस्य
- (iv) कस्यापि न

(ख) 'वाक्यं रसात्मकं काव्यं' परिभाषेयं केन प्रदत्ता ?

- (i) विश्वनाथेन
- (ii) भवभूतिना
- (iii) मम्मटेन
- (iv) केनापि न

(ग) छन्दोविहीनं भवति —

- (i) गद्यम्
- (ii) नाटकम्
- (iii) चम्पूकाव्यम्
- (iv) पद्यम्

(घ) 'जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च' पद्यांशोऽयं कुतः संकलितः ?

(i) कादम्बरीतः

(ii) महावीरचरितात्

(iii) गीतातः

(iv) रामायणात्

(ङ) पूर्वपदप्रधानः कः समासः ?

(i) द्वन्द्वसमासः

(ii) बहुव्रीहिसमासः

(iii) कर्मधारयसमासः

(iv) अव्ययीभावसमासः

(च) महर्षेः पाणिनेः ग्रन्थोऽस्ति —

(i) काव्यप्रकाशः

(ii) साहित्यदर्पणम्

(iii) महाभाष्यम्

(iv) अष्टाध्यायी

(छ) 'मुखम् व्याकरणं स्मृतम्' वाक्येऽस्मिन् व्याकरणं कस्य मुखं स्मृतम् ?

- (i) नाटकस्य
- (ii) चम्पूकाव्यस्य
- (iii) वेदस्य
- (iv) कस्यापि न

(ज) अधोलिखितेषु कः कारकः नास्ति ?

- (i) सम्बन्धः
- (ii) अधिकरणम्
- (iii) करणम्
- (iv) सम्प्रदानम्

(झ) व्याकरणशिक्षणस्य श्रेष्ठविधिः अस्ति —

- (i) प्रयोगविधिः
- (ii) सूत्रविधिः
- (iii) आगमनविधिः
- (iv) सहयोगविधिः

- (अ) शैक्षिकमूल्यांकनविधौ **नास्ति** —
- (i) वस्तुगतपरीक्षा
  - (ii) प्रबन्धात्मकपरीक्षा
  - (iii) शास्त्रार्थः
  - (iv) मौखिकपरीक्षा
- (ट) प्राचीनमूल्यांकनविधौ मौखिकपरीक्षा आसीत् —
- (i) भाषणम्
  - (ii) शलाकापरीक्षा
  - (iii) शास्त्रार्थः
  - (iv) सर्वाः
- (ठ) भाषामूल्यांकनविधौ अस्ति —
- (i) रुब्रिकः
  - (ii) ऐनक्डोटलरिकार्ड
  - (iii) रेटिंगमापकम्
  - (iv) सर्वे
- (ड) पाठयोजना अस्ति —
- (i) एका
  - (ii) तिस्रः
  - (iii) चतस्रः
  - (iv) द्वे

(ढ) आदर्शप्रश्नपत्रस्य गुणेषु अस्ति —

(i) सम्पूर्णपाठ्यक्रमः

(ii) व्यावहारिकता

(iii) रोचकता

(iv) सर्वे

(ण) अन्वेषणपूर्णप्रश्नकौशलस्य घटकः अस्ति/सन्ति —

(i) अनुबोधनम्

(ii) विस्तृतसूचनाप्राप्ति

(iii) पुनःनिर्देशनम्

(iv) सर्वे

---